

Araştırma Makalesi / Research Article / Article de Recherche

Politik Söylemde Günah Keçisi (Scapegoat) Motifinin İnşası: Orman Yangınlarının İnternet Gazetelerine Yansımaları

Gizem Orçin

Dr.

gizemorcin@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2740-7236

Abstract

The Construction of the Scapegoat Motif in Political Discourse: The Reflections of Forest Fires on The Internet Newspapers

In ancient times, the concept of scapegoat is one of the oldest examples of the practice of sacrificing, accusing, and targeting. In the modern political sphere, the scapegoat turns into an image of salvation in times of crisis, becoming a cover for political loss of responsibility, making it difficult to reveal the truth and find the real responsible. This article aims to analyze how the scapegoat motif, which is far from being a concept to be mythicised in the modern age, has turned into an enemy strategy by political actors, and how it is used in political discourse in the context of forest fires. The forest fires in Turkey between 27 July and 12 August 2021 are considered a moment of suitable crisis for political polarization and scapegoat production. In this context, the news that is constructed with political discourse in Aydınlık, Sabah, and Yeni Safak newspapers will be analyzed with the method of political discourse analysis in the context of scapegoat production and hostility in the political sphere. The study ends with the finding that scapegoat discourse in time of crisis constitutes a ground of legitimacy by political actors through various discursive mechanisms.

keywords: scapegoat, forest fires, political hostility, political responsibility, political discourse.

Résumé

La Construction du motif de « bouc émissaire » dans le discours politique : réflexions sur les incendies de forêt dans les médias sur Internet

Dans les temps anciens, le bouc émissaire constitue l'un des exemples les plus anciens de la pratique du sacrifice, de l'accusation et du ciblage. Dans la politique moderne, le bouc émissaire devient une raison de perte de responsabilité dans les moments de crise, se transformant en une image de salut qui rend difficile la révélation de la vérité et la recherche de vrais responsables. Cet article vise à analyser comment le motif du bouc émissaire, qui est loin d'être un concept à mysticiser à l'époque moderne, s'est transformé en une stratégie hostile utilisée par des acteurs politiques, et aussi comment ce dernier est utilisé dans le discours politique dans le contexte des incendies de forêt. Les incendies de forêt en Turquie entre le 27 juillet et le 12 août 2021 sont considérés comme un moment de crise propice à la polarisation politique et à la production de boucs émissaires. Dans ce contexte, les nouvelles construites par le discours politique figurant dans les journaux Aydınlık, Sabah et Yeni Safak seront analysées selon la méthode d'analyse du discours politique dans le contexte de production de boucs émissaires et d'hostilité dans le domaine politique. L'étude conclut par le constat suivant : le discours de bouc émissaire en temps de crise constitue un terrain de légitimité pour des acteurs politiques à travers divers mécanismes discursifs.

mots-clés: bouc émissaire, feux de forêt, hostilité politique, responsabilité politique, discours politique.

Öz

Antik çağda kurban etme, suçlama ve hedef gösterme pratiğinin en eski örneklerinden birisini günah keçisi (scapegoat) kavramı oluşturmaktadır. Modern politikada günah keçisi, kriz anlarında sorumluluk yitiminin paravanı haline gelerek, hakikatin açığa çıkmasını ve gerçek sorumluların bulunmasını güçleştiren bir kurtuluş imgesine dönüşmektedir. Bu makale, modern çağda mistisize edilecek bir kavram olmaktan uzaklaşan günah keçisi motifinin politik aktörler tarafından düşmanlaştırma stratejisine nasıl dönüştüğünü ve politik söylemdeki kullanımını orman yangınları özelinde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'de 27 Temmuz-12 Ağustos 2021 tarihleri arasında meydana gelen orman yangınları, politik kampaşmaya ve günah keçisi üretimine elverişli bir kriz anı olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, Aydınlık, Sabah ve Yeni Şafak gazetelelerinde yer alan politik söylemle inşa edilen haberler, günah keçisi üretimi ve politik alandaki düşmanlık bağlamında politik söylem analizi yöntemiyle incelenecektir. Çalışma, kriz anında günah keçisi söyleminin politik aktörler tarafından çeşitli söylemsel mekanizmalarla meşruluk zemini oluşturduğu bulgusuyla sona ermektedir.

anahtar kelimeler: günah keçisi, orman yangınları, politik düşmanlık, politik sorumluluk, politik söylem.

Giriş

Operada yaratıcı anlatının izini süren Kluge (2018), *Temple of The Scapegoat*'da günah keçisini özetlemektedir: "Doğu'nun metropollerini kurulduğunda (Uruk, Babil), insanların birbirine yakın olması bir husumet yaratınca teraziyi nasıl ayarlayacaklarını bilen rahipler, toplumsal harareti dindirmek için harekete geçti: muhtelif zamanlarda günah keçisi, masum bir insan alenen kurban edilmeliydi. Kurban, sonraları toplumun refahını koruyarak kutsallaştırıldı". Kluge'nin betimlemesi, günah keçisinin teolojik bağlamının ve toplumsal işlevselliğinin bugünkü varlığını sorgulamak için iyi bir başlangıç noktası olabilir. Alan yazınında mitolojik, antropolojik, kültürel ve teolojik analizlerle Girard (2018; 2019), Frazer (1992) ve Taylor'ın (2017) çalışmalarıyla öne çıkan günah keçisi, edebiyat, psikoloji, tiyatro ve sosyoloji gibi geniş bir konu çerçevesiyle ele alınmasına karşın, kavramın iletişim alanına uyarıldığı çalışmalar eksiktir. Günah keçisi işaretlemeleri, çoğu zaman nefret söylemi, düşmanlaştırma pratiği veya komplo teorisi gibi makro başlıklar altında eritilmektedir. Bu makale, politik kamplamalarda açık ve örtülü anlam evreniyle söylem üreticilerinin karşıtlıklar, düşmanlaştırma eğilimi ve hedef saptırmada sıklıkla başvurduğu hem işlevsel hem de mitik içeriğe sahip olan günah keçisi söylemini, iletişim disipliniyle ilişkilendirme noktasından hareket etmektedir. Kavramın, Türkiye politikasındaki söylemsel inşasını detaylandıran çalışmanın siyasal söylem analizine yeni bir perspektif kazandıracağı düşünülmektedir.

Bugün kutsallıktan arındırılmış medeniyetin üyeleri, gündelik varoluştan silinmiş kutsallığın referanslarını fark etmese bile, yarı-sekülerize toplumların merkezinde modern kurbanlar, dışlanmışlar, ötekiler ve günah keçileri mevcuttur (Molnar, 1988; Ellwood, 1999). Modern siyasal iklimin yapısında yeni ve bilinmedik tehdit, afet ve kriz anlarında günah keçisi, yok sayılan, suçlanan, kutuplaştırılan öznelere işaret ederek, ortak bir düşman tasavvurunu sembolize eden bir figüre dönüşmektedir. Post-truth çağın temel sığınağı ve komplo teorisi üretmenin bir basamağı olan bu süreç, stereotipleşen söylemlerle açığa çıkmaktadır. Suç ortaklığı topluluğunun politik alan içerisinde stratejik hamlelerle pasifize edici bir konuma neden olduğu bu zamanlarda, imtiyazsızların erdemli konumuyla tahakkümün kötülüğü arasında retorik karşıtlık kurularak, teolojik pathos yürürlüğe girmektedir (Bauman, 2014, s. 24; Brown, 2010, s. 40). Teolojik pathos, medya-siyaset ilişkisinin sürekliliğini sağlayan, ideolojik ağlarla söyleme yansıyan ve kitle psikolojisinin zihinsel şemasına dönüşen tahakkümün habis ruhunu ve düşman retorisiyle simgeselleşen günah keçisinin corpus'unu yaratmaktadır. Bu makale, kriz anında politik hata, kusur, yetki ve sorumlulukların transferini kolaylaştıran, suçlamanın ve hedef saptırmanın aracına dönüşen günah keçisi figürlerinin politik aktörlere arınma imkânı yarattığı önermesine dayanmaktadır. 27 Temmuz-12 Ağustos 2021 tarihleri arasında ülkemizde meydana gelen orman yangınları, arkaik günah keçisi üretiminin mevcut kriz anına köprü kuran güncel bir vaka olması, politik söylemin inşasına ve anlamlandırılmasına dayanak oluşturması bakımından araştırmanın zaman yönelimini temsil edecek bir dönemdir. Politik aktörler, bu süreçte, krizin faileri olarak kodladığı politik hasımları kolektif bir nefret imgesine dönüştürerek,

politik alanda düşmanlaştırıcı söylemin bileşenlerini üretmektedir. “Kurban pratiğini ekonomik hale getiren” (Başaran, 2005, s. 175) bu söylem, politikacıların krizin hedefini saptırmak için rasyonalize edilmiş, akılcılaştırılmış ve sistematize edilmiş bilinçli bir kategorik ayırım üretmesi açısından önemlidir.

Girard (2018; 2019) ve Taylor’ın (2017) günah geçişinin tarihsel ve teolojik göndermelerinde öne çıkardığı detaylar, özgün, güncel ve kapsayıcı bir örneklem amaçlı bir örneklem kümesi olarak belirlenmesinde etkili olmuştur. Orman yangınları süreci, iktidara yönelik sorumluluk eleştirilerine karşın, muhaliflerin de yoğun şekilde düşmanlaştırıldığı karşılıklı bir suçlama söylemini açığa çıkarmıştır. Bu açıdan, bazı gazetelerde suçlayıcı unsurların merkezileştiği, iktidar söyleminin çeşitli şekillerde meşrulaştırıldığı, onaylandığı ve geliştirildiği gözlenmiştir. Araştırma tasarımında günah geçisi motifinin çok boyutlu dokusu ve düşmanlaştırıcı, kutuplaştırıcı, suçlayıcı bir içerime sahip olduğu göz önünde bulundurulmuş ve araştırma sorusuna yönelik olarak söylemsel mekanizmanın kurulumunda bazı seçici özellikler tespit edilmiştir. Böylelikle, araştırmanın amacına, sorusuna ve kapsamına uygun olduğu düşünülen, -ulusalçı çizgide yer alan ve Vatan Partisi’nin günlük gazetesi olan Aydınlık, iktidar partisinin ideolojik hattına yakın Sabah ve sosyal muhafazakâr, İslamcı çizgide yayın yapan Yeni Şafak- araştırmanın örneklemi olarak seçilmiştir. 17 günlük orman yangınları süresince ilgili gazetelerin internet sayfalarındaki söylem örneklerinden, Cumhurbaşkanı, parti başkanları, partili isimler, milletvekilleri ve bürokratların politik söylemleri çalışmaya dâhil edilmiştir. Politik aktörlerin kişi/kurumları hedef alan söylemlerinden, günah geçisi, düşmanlaştırma, hedef gösterme, suçlama gibi negatif yüklü en yoğun içeriklerinden beş birim haber seçilerek, beş kategorili bir değerlendirme yapılmıştır. Politik söylemde araştırmaya atılan günah geçisi motifinin parametreleri Chilton (2004) ve Van Dijk’in (2002) politik söylem analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma, medya-siyaset ilişkilerindeki ideolojik paydaşlığın, güncel sorunların üzerini örttüğü ve hedef saptırmalar eşliğinde, muhalifleri/diğer toplumsal bileşenleri politik söylemde meşrulaştırılan günah geçisi kategorisi içerisinde erittiği bulgusunu ortaya koymaktadır. Çalışma sonucunda, söylemsel mekanizmanın içini dolduran düşmanlık algısının dökümü yapılarak, politik alanda olağanlaşmış günah geçisi üretiminin ikame edilebilirliğinin izleği sunulmaktadır.

Tarihsel bir konuyu spesifik ve güncel bir sorun üzerinden ele alması ve düşmanlaştırma pratiğinde kök salan örtük işaretlemeleri açığa çıkarması noktasında farklı kesimsellikler üzerinden bir araştırma deneyimi ortaya koyan bu çalışma, belirli sınırlılıklar ve eksiklikler taşıma riskine de sahiptir. Tarih öncesi süreçteki anlatının modern politikaya taşınma süreci, çizgisel bir aktarımdan ziyade, aradaki benzerlik ve farklılıkların ortaya çıkarılması için bazı analogik eğilimlerin belirlenmesiyle tasarlanmıştır. Çok yönlü karmaşık bir fenomen olan günah geçişinin çatışmalı politik süreçteki kullanımı, sınırlı bir örneklem kümesiyle analiz edilmiştir. Merkezi ilgisini iktidar söyleminin günah geçisi işaretlemelerine yönlendiren çalışma, günah geçisi olarak işaretlenen kişi/kurum/kesimlerin politik söylemdeki varoluşunu iktidar söylemi üzerinden incelemiştir. Ancak ilgili kesimlerin kendile-

rini temsili, politik alandaki hamleleri ve söz üretme becerileri çalışma kapsamını aşacağından ele alınmamıştır. Bu açıdan, farklı kriz anlarında çeşitli örneklem kümesi, veri seti ve söylem analiziyle ele alınmayan boyutların detaylandırılması ve benzer çalışmalarla bu çalışmanın bulgularının geliştirilmesi gerektiği aşikârdır.

Mitsel ve Teolojik Anlatıda Günah Keçisi

Antik çağın insanları günah, suç, kusur veya hatalarının kefaretinin bir başkasına ödetmek için arınma ihtiyacına karşılık gelen bir inanış, ayin veya ritüel üzerinden kurban adama törenleri düzenlemekteydi. Athamas'ın hikâyesi, Antik Yunan mitolojisinde kurban adama dair en eski anlatılardan birisidir. İlk karısı Nephele'den Phrixus ve Helle'nin babası olan Athamas, İno'ya âşık olur ve ondan iki oğlu olur: Learchus ve Melicertes. Bu durumu kıskanan İno, Nephele'nin çocuklarından birisinin kurban edilmesini amaçladığı bir plan düzenler. Bu kıtlık planına göre, o yıl kavrulmuş buğdayla ekilen toprak, hiçbir ürün vermez. Kıtlıktan nasıl kurtarılabilceğini sormak için Delphi'ye giden Athamas'a kâhin, Phrixus'un Zeus'a kurban edilmesi gerektiğini söyler. Athamas, Phrixus'u sunağa (bazı geleneklere göre kız kardeşiyle birlikte) götürüp, kurban etmek üzereyken, Hermes'in armağanı olan altın postlu koç, iki kardeşi alarak gökyüzüne çıkarır ve onları ölümden kurtarır (Dixon-Kennedy, 1998, s. 53-54; Grimal, 2012, s. 96; perseus.tufts.edu, 2021). Genel inanç sistemi içinde bir kurum olan kurban, hikâyede aktarıldığı gibi, dinsel ve toplumsal yönüyle birtakım işlevlere sahiptir. Öteki'ne, dünyaya sunu ve maruz kalış olarak bir anlam üretimi olan kurbanın Tanrıların istediği bir tür hediye olduğu düşünülmektedir¹ (Başaran, 2005, s. 174; Erginer, 1997, s. 16; Girard, 2019). Günah geçisinin Hitit, Mezopotamya ve Kuzey Suriye geleneklerinde çok daha önceleri var olduğu (Bremmer, 2008; Dawson, 2013) düşünülmektedir. Ancak yaygın olarak yaratıcı-insan ilişkisinin boyutunun değiştiği Tek Tanrılı dinler döneminde İsrail halkının günahlarının yüklendiği keçi metaforu bilinmektedir:

İsrail topluluğu günah sunusu olarak Harun'a iki teke, yakmalık olarak bir koç verecek... İkisi üzerine kura çekecek. Biri Rab için, biri Azazel (günah keçisi olarak kıra salmak) için. Harun burada Rab'be düşecek olan tekeyi getirip günah sunusu olarak sunacak. Azazel'e düşen tekeyi ise halkın günahlarını bağışlatmak için canlı olarak Rab'be sunacak. Onu çöle salıp Azazel'e gönderecek (Tevrat, Levililer, 16:5-10).

Eliade ve Couliano'a göre (1997, s. 290-291), çoğunun Babil kaynaklı Yeni Yıl (Akitu) bayramları olduğu düşünülen günah keçisi pratiği, insanı günahlardan iyice temizlediğine inanılan Yom Kippur törenlerinin gece orucu, hüzünlü ağlama ve iniltileriyle başlamaktadır. Kutsal günde kurban seçilen keçinin çöle salınması, İsrail halkının günahlarının yaşanılan coğrafyadan uzaklaştırılmasını ve yeni bir başlangıcı temsil etmekteydi. Bu ibadette keçi, insanların günahlarını sırtında taşıyan kutsal şiddetin yöneldiği hem ikame bir suçlu hem de kurtarıcı bir figürdür.

¹ Kurban ediminin, teolojik haklılaştırması ve kurbanın Tanrı'ya bir sunu olduğu Antik Grekçe'de *ἀποθέωσις* (apotheosis), Tanrılaştırma (deification), kurban edilenin Tanrı seviyesine yükseltilmesi, Tanrı mertebesine yükseltmek (Çelgin, 2018, s.102) anlamıyla da karşılanmaktadır.

İki elini tekenin başına koyacak, İsrail halkının bütün suçlarını, isyanlarını, günahlarını açıklayarak bunları tekenin başına aktaracak. Sonra bu iş için atanan bir adamla tekeyi çöle gönderecek. Teke, İsrail halkının bütün suçlarını yüklenerek ıssız bir ülkeye taşıyacak. Adam tekeyi çöle salacak (Tevrat, Levililer, 16:20-22).

İlk olarak William Tyndale tarafından, İncil'in 1530 baskısında Levililer'deki Yahudilerin Kefaret Günü'ndeki bir ritüeli tanımlamak için kullandığı günah keçisi (Campbell, 2011, s. 20), halkın bütün suçlarını ve uğursuzlukları yanına alarak toprakları terk eden, kaçan, kovulan, sürülen keçi anlamında kullanılmaktadır. Dawson (2013), "yaygın kullanımda suçlamak veya zulmetmek anlamına gelen scape-goat'ın, cezalandırıcı yönü olmayan Levililer ritüeliyle pek bir ilgisinin olmadığına" işaret etmektedir. Hristiyanlık'ta Hz. İsa'nın günah keçisi olarak insanlığın suçlarını yüklenmesi ve çarمیha gerilmesi, anlatının tarihsel anlamda güçlenmesini sağlamıştır. "Her Fısıh Bayramı'nda vali, halkın istediği bir tutukluyu salıvermeyi adet edinmişti. O günlerde Barabba adında ünlü bir tutuklu vardı. Halk bir araya toplandığında, Pilatus onlara, 'Sizin için kimi salıvermemi istersiniz, Barabba'yı mı, Mesih denen İsa'yı mı?' diye sordu" (İncil, Matta, 27, s. 15-18). Günah keçisinin bir insan-kurban olarak işaretlenmesinin örneği olan bu anlatıda, İsa, düzeltici müdahaleye (çarمیha germe) elverişli bir bela nedeni, zulüm edilen, ıstırap çektilen ve hem kurban edilen bir keçi hem de günah keçisidir (Girard, 2018, s. 147; Hobbes, 2007, s. 335). İsrail halkının günahlarının fidesi olan keçi, Mesih İsa'nın bedeninde transformasyon içeren bir anlam kazanmıştır. İslamiyet'te ise kurban, Hz. İbrahim'in oğlu İsmail'i² kurban etmesine yönelik ayetlerde (Sâffât Suresi, 102. ve 111. ayet) görülebilmektedir.

Modern Dünyanın Kutsallığında Günah Keçisi Görünümü

Modern çağda suçlama, dışlama ve ötekileştirmeye beliren kurban üretme mekanizması, kutsala içkin hale gelmiştir. Sekülerizasyonun teolojik söylemin bütününü için norm haline geldiği, Tanrı'nın ölümüne dayalı post-Hristiyan zaman içerisinde bilimsel mitsel bilgi (mythologeme) ve kutsal müphemleşmektedir. Mitos toplumuyla laik toplum, homojenlik ve farklılaşma, eşitlik ve eşitsizlik gibi birbirine eşleşen zıtlıklar temelinde yükselmektedir (Rorty ve Vattimo, 2009, s. 10; Agamben, 2013, s. 94; Turner, 1999, s. 157). Modern dünyanın dini, politik ve sanatsal formlarında toplumu, ataların dünyasının mistik güçleriyle donatan ve kutsal bağla birleştiren meşrulaştırıcı mitler salınmaktadır. Dinin reddedilme halinde, ruhban sınıfının dışında kalan hatta ateist olan ideolojik-siyasi formlarda bile rastlanılabilen kurban, dinsel dünyanın kutsal karakterini kutsal dışı dünyaya aktarabilmektedir (Molnar, 1988; Wellen, 2011; Hubert ve Mauss, 1981, s. 97; Taylor, 2017, s. 808). Kutsal ve kutsal dışı olanın sınır çizgisini teşkil eden kurban, Antik Yunan'da kolektif şimşekleri üzerine çeken, farklılık içeren, ortalamanın dışındaki bir bireyi,

2 Adı açıkça zikredilmemekle birlikte belli bir yaşa gelince kurban edilmek istenenin İsmâil olduğu anlaşılmaktadır (es-Sâffât 37/102-105). Tevrat'ta ve Yahudi geleneğinde ise bu kişinin İsmâil değil, İshak olduğundan bahsedilmektedir. Bkz. TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ismail-peygamber>.

aşırı özelliğinden ötürü hedef haline getirebilmekteydi. Kriz, kıtlık, tehlike ve başarısızlık anlarında yaşlılar, sakatlar, evlenmemiş ergenler, bakireler, toplumun üst tabakasına ait kişiler, cezalandırılmış kişiler, mahkûmlar, katiller, köleler, fakirler, çirkinler, genç erkek ve kadınlar (Erdiken, 2012, s. 28) birer kurban dönüşebilmekteydi. Tehdit zamanlarında, şiddeti³ günah keçisi seçtikleri içteki düşmana atfeden geçmişteki insanlar, güvenliğe yönelik tehdidi bütünlüğe yönelikmiş gibi göstererek, tepkisel davranışlarını ve suçu, günah keçilerine yönlendirmekteydi (Girard, 2018, s. 31; Taylor, 2017, s. 536).

Modern veya ritüel dönem sonrası ise iki tür günah keçisi vardır: İlki, herkesin suçlu olduğuna inandığı, öfkemizin ve anlayışsızlığımızın ifadesi olarak bilinçsizce yaratılanlar; ikincisi, bilinçli bir eylem olarak suçu kendi üzerinden atmak isteyenler tarafından yaratılanlar (Campbell, 2011, s. 27). Yirminci yüzyılda tekniğe dönüştürülmüş, heyecandan arındırılmış ve akılcı hale getirilmiş (Tilly, 2009, s. 105; Bauman, 1997, s. 132) şiddetle ilişkilendirilen suçlama kalıpları, günah keçisinin daha kompleks, katmanlı ve akışkan bir kavrama doğru evrildiğini göstermektedir. Rasyonelize edilmiş, planlanmış ve insanileştirilmiş şiddet göstergelerine benzer şekilde, öfkenin yönlendirildiği modern günah keçileri, kutsal haklılaştırmanın ötesinde bir anlam kazanmıştır. Fanon'un (2017, s. 41), bütünüyle eksiksiz ve mutlak ikame olduğu bir alt sınıfın varyasyonu olarak yorumladığı yeryüzünün lanetlileri, günah keçisiyle cisimleştirilir hale gelmiştir. İkinci Dünya Savaşında Yahudiler, ufak tefek hileler/dalavereler ve bütün sınıfın ekonomik adaletsizliğinin yüklenildiği günah keçileriydi (Adorno ve Horkheimer, 2010, s. 78). Günah keçisi, sıklıkla, kişinin kendi arzuları/özelliklerini bilinçdışı şekilde ötekilerine atfettiği bir yansımadır. Ego idealine, Tanrı'nın mükemmel iyiliğine uygun olmadığı görülen şey bastırılıp, reddedilip, bölünüp bilinçsiz hale getirilip, şeytani olarak adlandırılmaktadır. Şeytanileştirilen ve düşmanlaştırılan yabancı, kutsal amaç için feda edilmeye hazırdır (Perera, 1986, s. 9; Taylor, 2017, s. 720-805; Giddens, 2009, s. 636). Böylece günah keçisi, şiddet ve cinsellikle yüklü bilinçaltında yatan tasavvurların yeniden sahnelendiği, arınma imkânı sunan bir beden üretimi olarak yaratılmaktadır.

Normal kurumların zayıfladığı, sürü veya yığın oluşumunun teşvik edildiği, suçlamanın, görece ani ve kontrolsüz bir düşmanlık patlamasıyla belirdiği irrasyonel ve rastlantısal süreçlerde davranışlar, felaket tarafından tetiklenen bireysel, psikolojik süreçlerde derinden kök salmaktadır (Bucher, 1957; Girard, 2018). Psikolojik tasavvurların korunduğu günah keçisi, normatif ötekilik deneyiminin sıradanlaştığı politik alanda mitsellikle yüklü bir fail olarak canlandırılmaktadır. Kriz anında politik aktörler, kitlenin kümülatif öfkelerini düşman retorığının ön hazırlayıcısı ve tetikleyicisi olan günah keçisine yönlendirerek, politik sorumluluğun buharlaşmasını, sorumluların bulunmasını ve hakikatin aydınlığa çıkarılmasını engelleyen ikame kurbanlar üreterek, günah keçisini işlevselleştirmektedir. Örne-

3 Frazer (1992, s.200), "kurban edilene uygulanan şiddet biçimlerinin kutsal kurbanın ölüm acısını şiddetlendirmek değil, tam tersine, o yüce anda kendisini rahatsız ediyor olabilecek kötü etkileri dağıtmak" olduğunu aktarmaktadır. Kötücül ruhların dağıtılması amacıyla kurban ve şiddet arasında kutsala dayalı düzenli bir şiddet uyumunun olduğu görülmektedir.

ğın Lyndon Johnson'ın 1968'de günah keçisi rolünü üstlenmesi, Vietnam'daki başarısız politikalarının dört yıl daha sürmesini sağladığından (Edelman, 1988, s. 43) günah keçisi üretme fikri, siyasal bilgi üretimine dönüşebilmiştir. Günah keçisi, politik kapasite olan yargı gücünün kayb olduğu, totalitarizmin insanı hiçleştirdiği, insanın kendine yönelik bir değere, inanca ve yarara sahip olmayan bir hiç haline geldiği ve muhaliflerin toplumun düşmanlarıymış gibi saf dışı bırakıldığı türdeş toplumlarda açığa çıkmaktadır (Toker-Kılınc, 2012, s. 97; Touraine, 2011, s. 147). Politik sorumluluk sisteminin günah keçilerini bir siper olarak kullandığı politik kültürde, demokratik sürecin, kamusal alanın tartışmaya açık yapısının ve adil yönetim aygıtının yeterli düzeyde işlememesinden kaynaklı politik bir erozyon doğmaktadır. Kamusal alanın belirsiz, bulanık bir varoluş tarzı sürdürmesi, gücünü kamu alanının keskin parlaklığından alan müşterek olma fikrini zedelemektedir. Bu, insanları hem birbirlerine bağlayan hem de ayıran ortak bir dünya tasavvurunu gölgelemektedir (Arendt, 1994, s. 74-78). Politik hata/kusur/suçların bir başkasına transferi, manipülasyon, hedef saptırma, nefret söylemi, düşman retorisi, çözüm üretiminden uzaklaşma, konunun dışsallaştırılması gibi stratejiler, demokratik ve müşterek kamusal alan fikrine zarar vermektedir. Lider prensibi, otoriteye vurgu, milliyetçilik ve günah keçisi felsefesi (Okuyuz, 2014, s. 418), toplumsal kesimler arasındaki eşit ve adil temsiliyete, politik alanın şeffaflığına engel olduğundan, kamusal iletişimin doğası da manipüle edilebilir hale gelmektedir.

Habermas (2012, s. 158-161), söyleşiye ve araçlara dayalı siyasetin iletişim biçimleri yeterince kurumsallaştığında tartışımçı düşünme ortamlarına dönüşeceğini, tartışımçı söylem kuramıyla siyasal platformların iletişim ağı içerisinde üst düzey özneler arası bir süreç gelişeceğini aktarmaktadır. Ancak sorumluluk yitiminin tipik sonuçlarına gebe olan yönsüzleştirilmiş politik alanda mitsel bir kurtarıcı olarak devreye giren günah keçisi, akılcı bir kamuoyu gelişiminin ve irade gelişiminin (Habermas, 2012, s. 161) önüne geçmekte, politik süreçlerin anlamlandırılmasını engellemekte veya geciktirmektedir. Başarısızlıkları, ahlaksızlığı ve yolsuzluğu vurgulayan artzamanlı ve eşzamanlı içgörüler üretebilen, mevcut kurumların koruyucularına dönüşen, hoşnutsuzluklar için dinamizm ve tepki vermeye yarayan günah keçisi, öfke, pişmanlık, kızgınlık, ahlaki öfke, adalet, radikal değişim ve hesap verebilirlik talepleriyle kolektif duyguları harekete geçirmektedir (Edelman, 1988; Bauman, 2014; Kelsey, 2017). Özellikle tarihin tek tek şahıslarla kişileştirildiği, ahlak taslayıcı, tarih karşıtı söylemin içinde kök salan özgürleştirici siyasetin temellerinin zedelendiği ve kişilerin kendilerini yücelttiği politik alan, yüzen sorumluluklar (Brown, 2010, s. 45; Bauman, 2011, s. 31) içinde, politikacılara sığınılacak liman yaratmaktadır. Kudüs yargılamasında Eichmann'ın "Yahudilerin öldürülmeleriyle hiçbir ilgim yok" (Arendt, 2012, s. 32) sözleri, reel politikanın inkârını, Hitler'in tarihselleştirilirken, bireysel sorumluluktan azade olma çabasını yansıtmaktadır. Suçlama ve sorumluluk piramidi anlayışının başarılı ahlaki girişimin ön hazırlayıcısı olduğu, suçluların cezasız kalmasına izin verildiği, diğerlerinin hak ettiğinden fazla acı çektiği bu yapıda, başkalarının günahları için suçlanan veya cezalandırılanlar susturularak, adaletten yoksun bırakılmaktadır (Cohen, 2011; Dawson, 2013). Çatışmacı politik ortamın tansiyonunu yükselten, sorumlulukların buharlaşmasıyla

sonuçlanan, hakikatin gölgelenmesinin keskin bir temsiline dönüşen günah keçisi, öteki, yabancı veya düşman olarak cezalandırılırken, politik ideallerin yarattığı ütopyik evren de kaybolmaya başlamaktadır.

Metodoloji

“Günahkârların olmadığı günah, canilerin olmadığı cinayet, suçluların olmadığı suç!

Sonucun sorumluluğu, tabir caizse, hiçbir yerde doğal limanını bulamadan yüzer”

[Bauman, 2011, s. 30]

Türkiye’de 27 Temmuz-12 Ağustos 2021 tarihleri arasında can ve mal kaybına sebep olan, 54 ilde meydana gelen yaklaşık 300 orman yangınında 178 bin hektar civarında alan yok olmuştur (CHP Raporu, 2021; Greenpeace, 2021; TM-MOB, 2021). Orman yangınlarına dair iktidara yapılan eleştiriler, politik gösteriye tutku, korku ve umut uyandırma gücü kazandıran ve düşman, müttefik veya masum bir kurban (Edelman, 1988, s. 66) olarak politikaya dâhil edilen bir günah keçisinin bulunmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu makale, orman yangınları süresince günah keçisinin politik söylemdeki varoluşu ve yoğunluğunun, düşman imgesine dönüşen muhalefetin/diğer toplumsal kesimlerin politik alandan söylemsel sürgünle dışlanmasının meşrulaştırılma zeminini konu edinmektedir. Günah keçisi üretiminin, politik söylemde meşrulaştırma stratejileriyle nasıl yönetildiği, hangi parametreler çerçevesinde işlevsel kılındığı ve söylemsel kurumun nasıl gerçekleştiği araştırmanın sorunsalını teşkil etmektedir. Güncel politik durumun anatomisini açığa çıkararak, günah keçisi motifinin kriz anına modern bir görünüm sunan 17 günlük yangın süreci, Aydınlık, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinin internet sayfasında yayınladığı haberler üzerinden analiz edilmiştir. Günah keçisi tarihsel çerçevesine uygun olan hedef özne, amaç, yöntem süreçlerini içeren ve siyasal gerilimi yansıtan politik söylem örnekleri ilgili gazetelerin içeriğinde oldukça yoğundur. Siyasal iktidarın çoğunluk söylemiyle dışlayıcı bir amaca hizmet etmesiyle, muhalefetin/diğer kurumların düşman temsiline dönüşmesiyle ve günah keçisi mekanizmasının meşruluğunu ön plana çıkarmasıyla bu gazeteler, çalışmanın kapsam, amaç ve yöntemine uygun bir araştırma çerçevesi çizmektedir. Medya-siyaset-sermaye üçgenine eklenmiş olan, ideolojik paydaşlıkta buluşan, siyasal iktidarın söylemsel yapılanmasını meşrulaştıran ve/veya söylemsel gerilimi açığa çıkararak bu gazeteler, iktidar söylemini egemen bir anlatı olarak sunmasıyla ve günah keçisi işaretlemelerine sıklıkla başvurusuyla da çalışma açısından önemli görülmüştür.

Araştırma sürecinin yürütülmesinde, söylem örneklerine erişimin daha pratik olması, verilerin akışkan, güncel ve yüksek oranda olması açısından internet ortamı tercih edilmiştir. Çalışmada konu seçimine ve araştırma problemine uygun olan örneklem kümesinin karşılaştırmalı analizine ve güncel verilerin gözlemlen-

mesine imkân tanıdığı için ilgili gazetelerin internet ortamındaki söylem örnekleri incelenmiştir. Aydınlik 77, Sabah 63 ve Yeni Şafak 92 adet orman yangını haberi yayınlamıştır. Bu haberlerden, çeşitli ülkelerde aynı tarihlerde meydana gelen orman yangını haberleri, son dakika gelişmeleri ve politik söylem içermeyen haberler elenmiştir. Cumhurbaşkanı, parti başkanları, milletvekilleri, parti temsilcileri, bakanlar ve bürokratların içinde bulunduğu politik aktörler tarafından üretilen söylem içerikleri çalışmaya dâhil edilmiştir. Örneklem türleri arasında heterojen yönelimin ve söyleme derinlemesine temas etmenin mümkün olduğu söylem türleri çalışmada kullanılmıştır. Politik söylemlerde kapsam, içerik ve tema yöneliminin yoğunlaştığı, günah keçisi motifleriyle çevrelenmiş, zengin söylemsel verinin yeterli doygunluğa eriştiği ve konularda tekrara düşülmediği türler ele alınmıştır. Düşmanlaştırma kategorisine yaptığı atıf, ötekileştirme, nefret söylemi içermekriterleri ve negatif yüklü imalar çerçevesinde ayıklanan politik söylem örneklerinden, günah keçisi motifinin etraflıca detaylandırılması için beş adeti –toplamda 15 adeti- analiz edilmiştir. Aynı politik aktörlerin farklı gazetelerdeki söylemlerinden yalnızca bir adeti seçilerek, daha fazla sayıda aktörün söylemine yer açılmıştır. Söylem varyantları, Chilton (2004) ve Van Dijk'ın (2002) politik söylem analizinde yer alan ilişkisellik, irrasyonel kurulum, negatif yüklü duygusal işlev ve meşrulaştırma stratejisi üzerinden incelenmiştir. Politik aktörlerin söylemlerinde mutlak bir kesinlik ve istikrar olmasa da, düşmanlaştırma ve günah keçisi üretmeye dair ortak bir kategorilendirme yapılabildiği sonucuna varılmıştır.

Medya süreciyle farklı şekillerde kullanılan, iktidar alanı gibi belirsiz, kompleks, yayılmacı ve akışkan bir yapıya sahip olan söylem, çalışmada daha çok politik bir yapı olarak ele alınmıştır. Bilgiyi şekillendiren, iktidarla ilintilendirilen, çeşitli biçimlerde kamusal alanda salınımda olan söylemsel pratiklere temel niteliğini veren şey, bir nesne alanının sınırlarının çizilip ayrılması, bilgi öznesi için meşru bir perspektifin tanımlanması, kavram ve teorilerin geliştirilmesi konusunda birtakım normların sabitlenmesidir (Foucault, 2012, s. 225). Normatif söylem düzeni, iktidar ilişkilerinin taraflar arasındaki ilişkilere aracılık etmesi gibi, toplumsalı çerçeveleyip, sınırlandırmakta, denetlenebilir, düzenlenebilir bir edimsel yapıyla zihinsel yönlendirmeleri meşru hale getirmektedir. İnsanların eylem ve söylemini denetim altında tutmak, sadece gazetelerle değil muhtemel okuyucuların zihinlerini kontrol etmekle gerçekleşebilmektedir. Güç stratejileri ve ilişkileriyle ilgili olan söylemsel pratikler, onları dayatan ve sürdüren birtakım teknik bütünlükler, kurumlar, davranış şemaları, aktarım, yayılım türleri ve pedagojik biçimlerde vücut bulabilmektedir (Van Dijk, 1997, 2010; Foucault, 2012).

Söylemin profesyonel kullanım sahalarından en önemlisi, retorik ve ikna gibi tekniklerle varlığını güçlendiren politika alanıdır. İdeolojik işlevi ve iktidar yapısıyla olan sakıncalı birlikteliğiyle manipülatif bir doğaya sahip olan politik söylem, dışlama, yok sayma ve nefret içermek gibi pratiklerle bazı tehlikeler içermektedir. Kendisini olumlu, diğerlerini olumsuz temsille yansıtan küresel ideolojik ve siyasi stratejiyi içeren söylem yapıları, kimin kiminle, ne olarak, hangi durumda ve hangi hedeflerle konuştuğunu tanımlamaktadır. Politik söylem, gelecek etkiler ve bunların nedenleri

hakkında akıl yürütme ve siyasi süreçlere dâhil olan seçmenlerin zihinlerinin okunması yeteneğidir. Güç ilişkilerini ideolojik ikna yoluyla tamamlayan politik söylem, ideolojik aygıtlar takımı, bağlantılar ve karşılıklı bağımlılık sistemi içine yerleştirilmektedir (Van Dijk, 2002, s. 225-228; Chilton, 2004, s. 85; Therborn, 1989, s. 73-74; Lincoln, 1989). Politik söyleme içkin olan hakikatin yeniden inşası, zihinsel, bilişsel ve duygusal birtakım stratejilerin geliştirilmesini ve hafızayı canlandırarak unsurların yüzeye çıkarılmasını gerektirmektedir. Katılımcıların kendi türünde zihinsel temsillere sahip olmasını gerektiren politik söylemde belirli bir çerçeve oluşturulduktan sonra, değiş tokuşun anlaşmazlık veya belirsizlik potansiyeli olan alanlara ilerlemesi (Chilton, 2004, s. 80), yeni bir anlam kazanımına yol açmaktadır. Chomsky (1989, s. 662), politik söylemi dinlediğimizde veya ona maruz kaldığımızda çoğu terimin hakiki anlamlarından oldukça kopuk, hatta bazen tam tersi bir tür teknik anlamda kullanıldığının akılda tutulması gerektiğini hatırlatmaktadır.

Politik söylem, özneleri, öteki, düşman ve sınırların dışına itilen bir günah geçisine dönüştürme direnciyle bir tür sembolik şiddet türüdür. Fiziki güç ve baskının ek destekçisi olan sembolik şiddet, siyasal koşulların izin verdiği durumlarda, fiziksel zora alternatif önererek, bazı koşullarda fiziksel zoru tamamlayabilir (Bourdieu, 2015, s. 50; Schlesinger, 1994, s. 45). Politik alanda muhalefetin mevcudiyetini tehlike altına alan, karşıtların tek kalıba indirildiği söylem, düşmanlaşmanın merkezileşmesine ve komplo teorilerinin artmasına neden olmaktadır. Biz ve onlar kutuplarını korkutucu, tehditkâr, tedirgin edici bir söylem kullanarak süregelen biçimde güvenlik sorunu haline getiren, olasılığı ifade etmenin ötesine taşıyan, düşman algılama filtresinin aktif hale getirildiği komplocu söylem (Tangün ve Parlak, 2020, s. 292) günah geçisi altyapısını beslemektedir. Politik söylem öteki'yi, yabancıya dönüştürerek, çeşitli isim ve zamirlerle tanımlanan pozisyonlara yerleştirmektedir. Seslenilenin nesneye çevirme özneliği, olumsuzlayan sınırlayıcı bir seslenme türü olup, kurbanın deli, ahlaksız, hain, yabancı olarak anlamlı söylemden dışlandığı aforoz biçimidir (Therborn, 1989, s. 73-74; Achard, 1998, s. 194). Medya vasıtasıyla mit üretiminin duygulanım aracına (Kelsey, 2017, s. 107-108) dönüşmesi, günah geçisinin söylemsel örgütlenmesinde etkilidir. Bu söylem, ön kabul, ima ve varsayımlar çerçevesinde beliren zorlayıcı çıkarsama mekanizmalarıyla (Chilton, 2004, s. 85) hakikatin mitte ve ideolojik olanda ikamet etmesine izin verirken, dışlayıcı eğilime alan açmaktadır. Böylece, politik figürler, komplocu işlevselliğin yoğunlaştığı söylemsel sürgünün labirentinde aforoz edilen kurbanları ve günah keçilerini işaretledebilmektedir.

Politik Söylemde Günah Keçisi Üretimine Yönelik Bulgular

Orman yangınları süresince Aydınlık (A), Sabah (S) ve Yeni Şafak (Y) gazetelerindeki politik söylemler, beş kategori altında değerlendirilmiştir: muhalefet partileri, sosyal medya, çoklu düşmanlar, politik söylemde bir sınır sorunu ve politika dışı kurum. Günah geçisi söyleminin tarihsel süreçten modern siyasal söyleme aktarımını detaylandıran Tablo 1, hedef özne, zaman, amaç ve yöntemi özetlemektedir.

Tablo 1. Günah keçisinin tarihsel kategorisi ve Aydınlık, Sabah ve Yeni Şafak'taki politik söylemlerin kategorisi

Günah keçisi	Tarihsel kategori	Politik kategori
Hedef özne(ler)	Kurban (hayvan-insan)	Muhalefet partileri-sosyal medya-çoklu düşmanlık (ABD, Biden, FETÖ, PKK)-politik söylemde bir sınır sorunu-politika dışı (THK)
Zaman/dönem	Kriz-afet-günah işleme zamanları	Orman yangınları
Amaç	Suçları yükleme-transfer etme-kurtuluş ve arınma-katharsis	Düşmanlaştırıcı stratejilerle sorumluluktan kaçış manevrası geliştirme, yangınların bağlamından ve nedeninden uzaklaşma, politik sorumluluğun buharlaşmasını sağlama
Yöntem/eylem	Keçiyi çöle salma-sınır dışı etme-uzaklaştırma-kovma (fiziksel eylemler)	Düşman algısını tetikleme, terör korkusunu canlandırarak duygusal şema üretme, biz ve ötekiler ayrımını kurma (söylemsel)

1. İç politika

İç politikada günah keçisine dönüşen meşru ve haklı kurbanlar⁴, içerideki düşmanlar ve kriz anlarının kurtarıcısı (Taylor, 2017; Girard, 2018) muhalefet partileri ve temsilcileridir. İç düşmanlar, kriz anında gerçeği dönüştürme gücünü besleyen önemli bir figür olarak, yangın sürecinde sorumluluk tartışmasının hedefini saptırmak için politik merkezden sürgün edilmektedir. Negatif yüklü nitelendirmelerle, muhalefet partileri/temsilcilerini devlet düşmanı ve yangının sorumlusu olarak gösteren, biz ve ötekiler ayrımını yansıtan S2, gereklilik/emir kipiyle yapılması gerekenin yapılmadığını ima ederek, yangınla analogik ilişki kurduğu ve yan anlam verdiği 'kundakçılık' tanımlamasıyla muhalefeti eleştirmektedir.

S2: "Muhalefete sert tepki: Siyasi kundakçılık yapmayın"

"AK Parti İstanbul İl Başkanı Osman Nuri Kabaktepe, orman yangınları üzerinden kara propaganda yürüten, yalanlarla toplumu ayarıştıran, dünyaya karşı Türkiye Devleti'ni aciz göstermekten medet uman muhalefet parti temsilcilerini eleştirdi. Kabaktepe, 'Bir topluluğun başına bir doğal afet geldiği zaman o topluluğun bileşenlerinin, 'Bu doğal afetin üstesinden nasıl gelebiliriz?' düşüncesiyle bir araya gelip hareket etmesi gerekir. Bu durum; bir takım kişisel hesaplara, siyasal

4 Taylor'a göre (2017, s.808) meşru ve haklı kurbanlar (savaşta ölen askerler), haksız ve kötü olan günah keçilerinin (cadılar veya Yahudiler) anti-tezi olan bir kategoridir. Giddens (2009) içlenen azınlığın günah keçisi yapılmasının, çoğunluğa 'hakiki ve haklı bir gerekçe' sağladığı kanısındadır. Bu kategori, bir kriz anında kurban edilmesinde beis görülmeden, varoluşu çoğunluğa için hale gelen ve otoriter söylemi meşrulaştıran bir konuma gönderme olarak değerlendirilebilir. Böylece, meşru ve haklı olan günah keçisi kategorisi, haksız ve kötü olanlar gibi birçok vesileyle işselleştirilmektedir.

manevralara, politik yönlendirmelere malzeme edilemez. Yangınların söndürülmesine katkı sağlamak yerine politik kariyerperestliğe teslim olup siyasi kundakçılık yapmayın. Bu yangınları siyasi menfaatlerine alet edenlere politik kariyerperest, bu amaçla toplumun arasına fitne tohumu ekenlere de siyasi kundakçı diyoruz.” (2021b).

S3, yangın bölgelerinin bir kısmının CHP belediyelerinin sınırlarında olması sebebiyle sorumluluk tartışmasını gündeme taşımaktadır. Politik sorumluluğun kriz anında parçalanması için geliştirilen söylem türü, sorumluluğu kolektif hale getiren ve bireysel sorumluluktan azade olmayı sağlayan bir söylemsel taktiktir. Mahmut Tanay'ın iddialarını algı çalışması olarak tanımlayan S5, CHP milletvekilini siyaset devşirmekle suçlamaktadır.

S3: “Başkan Erdoğan: Orman yangınlarında terör örgütü izi...”

“Başkan Recep Tayyip Erdoğan, gündemdeki konuları A Haber ve ATV ortak yayınında değerlendirdi: Bölgedeki Termik Santral yanma tehdidiyle karşı karşıya... Ama biz sadece bunlarla mücadele etmiyoruz. Muhalefet sizinle beraber ayrı bir mücadelenin içinde. Burada niye uçak ve helikopter yok gibi yalan terörü estiriyorlar... Devlet olarak görevimiz, tarım, orman ve hayvancılık, bütün bu ormanların bakımı, ıslahı; yangınların söndürülmesi birinci sorumluluğumuz. Yerleşim yerlerindeki yangınların sorumluluğu ise büyükşehir belediyelerine aittir. Antalya Büyükşehir Belediyesi birinci derecede sorumludur. Muğla, İzmir ve Aydın'da da belediyelerin birinci sorumluluğudur. Bunlar 'Hayır bizim sorumluluğumuz yok' diyemezler... Türk siyaseti maalesef muhalefetsiz bir siyasettir. Türkiye'de muhalefetin terörü esiyor... Daha yeni yalan terörü dedim. Kim yapıyor bunu? Muhalefet...” (2021c).

S5: “CHP, HDP ve Emre Kınay'dan TOMA'lı algı operasyonu! EGM'den fotoğraflarla tokat gibi cevap”

“CHP İstanbul Milletvekili Av. Mahmut Tanal, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'ne ait TOMA'larla ilgili yangınlarda kullanılmadığını söyleyerek sosyal medyadan algı çalışmasına girişti. İçişleri Bakanlığı Bakan Müşaviri M. Burak Gültekin yangın söndüren TOMA'ların videosunu paylaşarak CHP'li Tanal'ın algısını bozdu. Gültekin 'İnsanların acısının olduğu, anılarının kül olduğu bir ortamdan siyaset devşirilmeye çalışılması gerçekten üzücü...' ifadelerini kullandı” (2021e).

Y1, Bahçeli'nin CHP ve İyi Parti'yi 'kaos planlayıcılarıyla iş birliği yapan fırsatçılar' olarak tanımlamasını içeren, yangının sebeplerini mistisize eden, rasyonaliteden kopuk, komplocu bir söylem inşasının dışavurumudur.

Y1: “Devlet Bahçeli: Yangınları siyasi ranta çevirmek isteyenler gaflet içinde”

“MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, orman yangınları üzerinden siyaset yapan muhalefet partilerine tepki gösterdi...Bahçeli, “Görülüyor ki Türkiye'nin planlı bir kaos sürecine sokularak toplumsal mukavemetinin zayıflaması, sosyal ve ekonomik direncinin zaafa uğraması hedeflenmektedir. Bu namert, nankör siyaset anlayışı zillete düşen muhalefet partileri açısından utanç verici” dedi. “CHP ve İP'in açıklamaları hastalıklı”: Türk milleti neşe ve sevinçte bir olduğu kadar acı ve tasada da birdir ve beraberdir. Orman yangınlarını siyasi ranta çevirmek için tetikte bekleyen, ülkemizin bugünkü kırılgan ve nazik ortamını sömürmek için ortam kollayan fırsatçıların derin bir gaflet ve sorumsuzluk girdabına kapıldıkları esefle görülmektedir” (2021a).

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun iddialarını yanıtlayan ardışık bir söylem dizilimini içeren Y3, yangınların sebeplerinden uzaklaşmaya imkân tanıyan, bütün sorumluluğu muhalefete yükleyen, THK'nın geçmiş başarısızlığını ve PKK'yı muhalefetle bağlantılandıran suçlayıcı bir söylem örneğidir.

Y3: “Çirkin bir yalan: Kılıçdaroğlu Türkiye'nin içini yakan orman yangınlarını da istismar etti”

“TBMM Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Başkanı Tahir Akyürek, “Kılıçdaroğlu'nun açıklaması, yangınlarla kanunun irtibatlandırması bir siyasi çıkar ve istismar amaçlıdır. Turizm Teşvik Kanunu'ndaki⁵ ta 1982'ye dayanan düzenlemeleri ortaya koymak iyi niyetle bağdaşmaz, çok yanlış bir tavrıdır... TBMM Anayasa Komisyonu Başkanvekili-AK Parti Afyonkarahisar Milletvekili Ali Özkaya ‘... Kılıçdaroğlu'nun PKK'nın yaktığına hiçbir şey dememesi, yakanlarla ilgili tek söz etmemesi ve geçmişte yolsuzluğa batmış Türk Hava Kurumu'nun işe yaramayan uçaklarını gündeme getirmesi zaten olaylara siyasal gözle baktığının net bir göstergesi’ diye konuştu. AK Parti Konya Milletvekili Halil Etyemez sosyal medya hesabında Kılıçdaroğlu'na tepki gösterdi: ‘Yalanınız batsın! Bir ayaküstünde kırk yalanın belini bükme bu olsa gerek. Yalan siyasetinin adresi; Kemal Kılıçdaroğlu'dur’ ifadelerini kullandı. TBMM Dijital Mecralar Komisyon Başkanı Hüseyin Yayman da Twitter'dan, ‘Türk Demokrasi tarihine ‘yalancı’ Genel Başkan olarak geçeceksiniz! Her zamanki gibi gerçekleri konuşmuyorsunuz!’ sözleriyle tepki gösterdi. AK Parti Grup Başkanvekili Mahir Ünal, Kılıçdaroğlu'na cevap verdi: ‘1982 yılında yapılan bir düzenleme üzerinden orman yangınlarını açıklamak; kasıtlı, sistematik, nefreti körüklemeyi amaçlayan çirkin bir yalan. Yalanlarınıza inanan insanların öfkesinden beslenen çirkin siyasetiniz hakikate yenilecek...’ (2021c).

5 “Turizm Teşvik Kanunu değişikliğinin ormanları turizme açmak ve CHP'li BŞB'lerin elindeki turistik alanları gasp edip kendi yandaş zenginlerine peşkeş çekmek olduğu iddiasını” gündeme taşıyan CHP Raporu (2021, s.6) tartışmaları alevlendirmiştir.

Y4, yangındaki bilgi krizini muhalefetin sorumluluğuna havale ederken, Y5, Kılıçdaroğlu'nun yanan ormanlık alanların imara açılacağı iddiasını iftira olarak tanımlamaktadır.

Y4: "AK Parti Sözcüsü Ömer Çelik: Yangın ateşinin yanına fitne ateşi yakmaya çalıştılar"

"Siyaset kurumunun, yangının sönmesi ve vatandaşın yanında olmak gibi bir hassasiyet üretmesi gerekirken maalesef bazı siyasilerin, yangın ateşinin yanına fitne ateşi yakmaya çalıştığını gördüklerini ifade eden AK Parti Sözcüsü Ömer Çelik... Bütün vatandaşların yarasının sarılması için gayret gösterilirken bir siyasetçinin "Sadece AK Partililere yardım ediliyor" şeklinde, siyasi hayatlarında gördükleri en vahşi, acımasız, ilkesiz yalanlardan birini söylediğini ifade etti. Çelik, "Ben bu kadar vahşi, bu kadar acımasız bir yaklaşım görmedim. Ne yaptı muhalefetten bazı siyasetçiler? Tuttular, tam yangının ortasında, bütün gücümüzle yangını söndürmeye odaklanmamız gerekirken bir sürü dezenformasyon ortaya koydular. Gerek orman teşkilatının moralini bozan gerek teknik donanımla ilgili yalan söyleyen..." (2021d).

Y5: "Bakan Ersoy'dan Kılıçdaroğlu'na yanıt: İftiralarınıza ısrarla devam ediyorsunuz"

"Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy: ...Sayın Kılıçdaroğlu, hem anayasa hem kanunlar gereği yanan orman arazilerinin öncelikli ağaçlandırılması hukuki bir zorunluluk olup, görev yetkisi Tarım ve Orman Bakanlığındadır. Bu arazilerin yangın sonrası turizm veya başka amaçla yapılaşmaya açılması hukuken mümkün değildir. Siz bunları zaten biliyorsunuz ama gerçek dışı iftiralarınıza ısrarla devam ediyorsunuz" (2021e).

2. Sosyal medya

Orman yangınlarını söndürme çalışmalarının yetersizliği iddiasıyla sosyal medya platformlarında başlayan #HelpTurkey (Türkiye'ye yardım) ve #Global Call (acil küresel çağrı) etiketli kampanya, devlet karşıtı bir şer odağı olarak görülerek, iktidar güdümlü medya ve politik aktörler tarafından günah keçisi ilan edilmiştir. A5, kampanyayı 'sözde' ve 'yalan haber tuzağı', S4, 'toplum mühendisliği ve algı operasyonu' olarak adlandırıp, yanlış ve çarpıtılmış bilgiyle eşitlemektedir. Y2, masum bir kampanya algısına inanan insanların varlığına işaret etmektedir.

A5: "HelpTurkey kampanyası: Hedef Türkiye'yi aciz göstermek!"

"Cumhurbaşkanlığı İletişim Dairesi Başkanı Fahrettin Altun, sosyal medyada başlatılan kampanyaların yurtdışından ve tek merkezden organize edildiğini açıklayarak şunları yazdı: Yurt dışından ve tek merkezden organize edilen sözde yardım kampanyası, ideolojik saiklerle, devletimizi aciz göstermek, devlet-millet birlikteliğimizi

zayıflatmak amacıyla başlatılmıştır. Türkiye'miz güçlüdür... Sosyal iletişim platformlarında, anlık mesajlaşma gruplarında, forumlarda yayılan bilgilerin büyük çoğunluğu yalan haberdir. Bugün böyle bir doğal afet durumunda dahi bu türden yalanları yayanların tuzağına düşmeyelim. Lütfen resmi mercilerin açıklamalarına itimat edelim" (2021e).

Y2: "Cumhurbaşkanı Danışmanı İsmail Cesur: Help Turkey etiketini influencer'lar başlattı botlar yaydı"

"Güney Ege ve Akdeniz'de çıkan orman yangınlarına dair söndürme çalışmaları tüm hızıyla devam ederken Facebook, Twitter ve Instagram'da HelpTurkey paylaşımlarıyla provokasyon yapılıyor... Cumhurbaşkanı Danışmanı İsmail Cesur, paylaşımların amacının Türkiye'yi siyasi olarak aciz gösterip turizm sektörünü baltalamak olduğunu ifade etti. Sahte hesapların etkin şekilde kullanıldığını özellikle belirten Cesur, masum bir kampanyaya destek olduğunu sanan insanların varlığına" işaret etti." (2021b).

S4: "Sosyal medyada organize kara propaganda"

"Ulaştırma ve Altyapı Bakan Yardımcısı Ömer Fatih Sayan, ülkemize yönelik sosyal medya üzerinden toplum mühendisliğinin ürünü olan ve belirli odaklar tarafından üretilen yanlış veya çarpıtılmış bilgilerle insanımızın algılarıyla oynanmaya çalışılmaktadır. Ülkemize yönelik algı operasyonlarına hiçbir şekilde taviz vermeyeceğiz. Sosyal medya şirketleri bu kirliliğe ev sahipliği yapmamalı... Sosyal ağların, kararları uygulamadıkları takdirde doğan zararların tazmini noktasında da sorumlulukları bulunmaktadır" (2021d).

3. Çoklu düşmanlık

Aydınlık, aynı anda pek çok kesimi günah keçisi ilan eden fonksiyonel çoklu bir düşmanlık kategorisiyle politik gerçeklik inşasını komplocu bir tasarımla birleştiren söylemlere sahiptir. Gazete, ulusalcı angajmanıyla hem yerli/millî hem de yabancı düşmanları işlevsel olarak kullanmaktadır. A2, 'Biden senaryosu' başlığıyla konuyu terör olayıyla bağlantılandırıp, istikrarlı bir dış mihrak kategorisi üretmektedir. Yangınların ABD/Biden ile ilişkilendirilmesi, devlete karşı darbe girişiminde bulunan FETÖ'yü de hatırlatabileceği için, hafızalara darbe korkusunun duygusal şeması getirilmektedir. Nedensellik bağından yoksun ve merkezden çevreye yayılan geniş bir düşmanlık imal eden A2, yardım kampanyasını 'algı operasyonu' olarak makro düşmanlık kategorisine bağlamaktadır. Bu söylem, politikacıların söylemin derinlerinde gerçek olmayan bir bağlam ürettiklerini ve kamuoyunu etki altına alacak zihinsel şema geliştirdiklerini kanıtlar niteliktedir.

A2: "Yangınlarda ABD'yi işaret etti: Biden'in senaryosu"

"AK Parti 24. Dönem Milletvekili Mehmet Metiner, Yeni Şafak Gazetesi'ndeki köşesinde yangınların Biden senaryosunun bir

parçası olduğunu ve hedefin de Cumhurbaşkanı Erdoğan olduğunu belirtti: Türkiye ekonomik olarak güçlenmemeli ve Türkiye'nin içi karıştırılmalı. Yangın bu işin bahanesi. Arkasında bir üst akıl var. O yüzden yangının başladığı ilk günden itibaren bu kaos oyununun siyasal ayağını oluşturanlar ve malum odaklar doğrudan Erdoğan'ın şahsında siyasal iktidarı hedef aldılar. Biden'in 'Erdoğan'ı alaşağı etme' senaryosu askıya mı alındı sanıyorsunuz? Sanıyorsanız aklınızla bin yaşayın. FETÖ deneyimi aklınızı başınıza getirmemiş demek ki... Metiner sosyal medyadaki algı operasyonunun tesadüf olmadığını ifade etti: Yangınla birlikte 7.5 milyon sahte hesabın açılmış olması ve bu açılan bu hesaplar üzerinden sosyal medyada tam da bu yangını çıkartanların amaçlarına uygun bir algı operasyonunun başlatılmış olması asla tesadüfle açıklanamaz. Bu büyük acı üzerinden yalan siyasetinin sistematik olarak sürdürülüyor olması ve bu süreçte FETÖ ve PKK mensuplarının bir cepheye buluşuyor olmaları, Türkiye'deki yangın gerçekliğinin çevresel koşullardan kaynaklanmadığının apaçık göstergesidir" (2021b).

A3, dış politikada 'ABD/Biden yangınları' ifadesini, iç politikada CHP, HDP, İYİ Parti, Kılıçdaroğlu'nu hedef alarak siyasal kesimleri birbiriyle ilintilendirmek ve HelpTurkey ve Global Call çağrısını eleştirmektedir. 'Kundakçılar cephesi' tanımlamasıyla muhalefetin, dış mihraklarla iş birliği yaptığını vurgulayarak, 'bozguncu iklim/cephes' nitelendirmesiyle muhalefetin, birlik ve beraberliği tehdit ettiğini öne sürerek düşman retorijini güçlendirmektedir.

A3: "Vatan Partisi'nden Yangın Bozgunculuğuna Cevap"

"Vatan Partisi Genel Sekreteri Özgür Bursalı, ABD'nin Türkiye'ye yönelik yeni tipte bir savaş başlattığını belirtti: "...200'ü aşkın noktada mücadele ettiğimiz yangınlar iklim koşullarından, izmaritlerden, mangallardan çıkmamıştır. Bu saldırı doğrudan doğruya, Türkiye'nin ekonomisine, turizmine, tarımına yapılmıştır. İlan ediyoruz; Hedef Türkiye'dir. Bu yangınlar, Biden yangınlarıdır!... Bursalı, CHP, HDP ve İYİ Parti'nin yöneticilerinin kundakçıların cephesinde tutum aldıklarını ifade etti: "Bu yangınların bir amacının iç cepheye birliği ve disiplini bozmak, çeşitli kışkırtmalar yaratmak olduğu çok açıktır. Yangınların pususunda olanlar harekete geçmişlerdir. Savaş devam ederken, bozguncular yangınların üzerine benzinle gitmektedirler... Emperyalizm, sosyal medya ordularıyla başlattığı helpturkey etiketini servis etti ve bu çağrı gündeme oturdu. Türkiye'yi aciz göstermek için kurgulanan bu etiketin %71'inin, yani 2 milyon adedinin sahte hesaplardan atıldığı tespit edilmiştir... tivitlerin %25'inin ABD'den atılması, operasyonun merkezini göstermektedir... Özellikle CHP'li Belediye Başkanlarının ve temsilcilerinin bir ağızdan yaptıkları uçak ve helikopter yok propagandasının da gerçek dışı olduğu görülmektedir... CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, yangınlarla

mücadele sürerken, yanan alanların imara açılacağını söyleyerek, yeni bir yalan ve kışkırtma peşindedir” (2021c).

4. Politik söylemde bir sınır sorunu

Aydınlık'ta varsayımsal bir zemine dayanan A1 ve A2'deki söylemler bir sınır sorununa⁶ işaret etmektedir. HDP'nin PKK ile suç ortağı olduğu iddiasını gündeme taşıyarak, partinin kapatılması istemiyle meşruluk zemini kazanmaya çalışan milliyetçi bir söylem açığa çıkmaktadır. Haksız ve kötü olanın doğrudan günah keçisine dönüştüğü (Taylor, 2017) durumlarda terör örgütü vurgusu, politik merkezden uzak, meşru olmayan bir dış unsurun, politik konumlanmayı güçlendirmesine örnektir. Reel duruma ilişkin detay vermeyen terör örgütü bağlamı bu söylemler, mistisize edici bir iddiayı ve ideolojik bakış açısını yansıtmaktadır.

A1: “32 saatte 40 orman yangını”

“Vatan Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek, sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımında, ‘Türk Ordusu PKK’yı eziyor, bitiriyor. Can çekişen PKK ormanımızı, Manavgatımızı, köylerimizi yakma çılgınlığını çare sanıyor. PKK topyekûn mücadele ile ezilecek ve bitirilecek. Anayasa mahkemesi PKK'nın kolu olan HDP'yi derhal kapatmalı’ açıklamasında bulundu” (2021a).

A4: “Ortak şüphe sabotaj”

“Vatan Partisi Genel Başkan Yardımcısı ve Antalya İl Başkanı Serdar Üsküplü'nün yaptığı açıklamada:... PKK terör örgütü yöneticisi Murat Karayılan geçtiğimiz yıl teröristlere ‘Silahınız çakmak ve kibrittir’ diyerek kundaklama çağrısı yapmıştı. PKK son iki yıldır yüzlerce kundaklama saldırısı düzenlemiştir. PKK'ya ait haber sitesinde bu saldırıları övünerek anlatılmaktadırlar. Ortaya çıkan kanıtlar kundaklamaların PKK tarafından yapıldığını göstermektedir. Yapılması gereken şey HDP'yi derhal kapatmaktır. HDP, PKK'nın koludur, uzantısıdır...” (2021d).

5. Politika dışı ideolojik gerilim

AKP-CHP arasındaki THK ve uçaklarının işlevselliği tartışmaları, ‘biz ve ötekilik’ kategorisini besleyen siyasi biliş çalışmasının/siyasi bilgi işlemenin (Van Dijk, 2002) temsilidir. S1, THK ve uçaklarının eski/köhne olduğunu, CHP'nin ideolojik mağlubiyetiyle, Y3 kurumla ilgili ‘geçmişte yolsuzluğa batmış-işe yaramayan uçaklar’ ifadesiyle ele almaktadır.

6 Günah keçisi tarihsel anlamından yola çıkarak geliştirilmiş bir kavram olan politik sınır, günah keçisinin sürgün edilmesine benzer şekilde politik alanın sınırlarından uzaklaşma, sürgün edilme, yok sayılma ve dışarı atılma sürecine işaret eden düşmanlaştırma pratiğidir. Politikanın sınırlarına dâhil edilmemek, politik iletişimden, söz üretme becerisinden, retorik, ikna ve propaganda gibi siyasal iletişim tekniklerini kullanmaktan men edilmektir. Bu anlamda, politik sınırdan yer almayan politik bileşenlerin ve aktörlerin, bilinçli bir şekilde tarafları pasif bir pozisyona hapsettiği düşünülebilir.

S1: “Sözcü ve Birgün’ün orman yangını manipülasyonu çöktü!”

“...Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli ajanslara yaptığı açıklamada, orman yangınlarıyla mücadeleleri istismar etmek amacıyla uçaklar üzerinden tartışmalar ortaya atıldığını belirterek şunları söyledi:...Hala antikacı dükkânı gibi 1960’lardan kalma uçakları kullanalım tarzında açıklamalar yapılıyor... Orman teşkilatı bunları istemediği için, bunları kullanmayı 2-3 sene evvel bıraktık. Son teknoloji, çok daha iyi olan, çok daha su atan, çok daha verimli uçaklar kullanıyoruz... THK’nin elindeki uçaklar saatte 12 ton su atıyor en fazla. Elimizdekiler 84 ton, 7 misli su atıyor. Havada neyi uçurduğumuzun değil, yere ne kadar su attığımızın önemli olması lazım” (2021a).

Y3: “...geçmişte yolsuzluğa batmış Türk Hava Kurumu’nun işe yaramayan uçaklarını gündeme getirmesi zaten olaylara siyasal gözle baktığının net bir göstergesi”

Analiz edilen politik söylemlerde günah keçisini meşrulaştırılmasını sağlamak için negatif yüklü ifadelerle duygusal stratejiler geliştirildiği görülmektedir (Tablo2).

Tablo 2. Günah keçisi söyleminin negatif ifadelerinin sözdizimsel analizi

Kategori	Negatif yüklü duygusal işlev taşıyan ifadeler
İç politika	S2: politik kariyerperest(lik)-siyasi kundakçı(lık)-siyasal manevra-politik yönlendirme-kara propaganda S3: muhalefetsiz siyaset-muhalefet terörü S5: siyaset devşirme-algı çalışması Y1: siyasi rant-namert, nankör siyaset anlayışı-ortam kollayan fırsatçılar Y3: siyasi çıkar ve istismar-siyasal gözle bakmak-yalan siyaseti-yalancı Genel Başkan-çirkin siyaset Y4: vahşi, acımasız, ilkesiz yalan-dezenformasyon Y5: gerçek dışı iftira
Sosyal medya	A2: sahte hesaplar A3: operasyonun merkezi (ABD)-sosyal medya orduları A5: sözde yardım kampanyası-yalan haber-yanları yayanların tuzağı Y2: provokasyon-sahte hesaplar S4: toplum mühendisliği-yanlış/çarpıtılmış bilgiler-algı operasyonları
Çoklu düşmanlık	A2: Biden senaryosu-FETÖ deneyimi-algı operasyonu-yalan siyaseti A3: yeni tipte bir savaş-kundakçılar cephesi-yanların pususunda olanlar-bozuncular-propaganda-yalan ve kışkırtma
Politik söylemde sınır sorunu	A4: kundaklama çağırısı/saldırısı
Politika dışı ideolojik gerilim	S1: antikacı dükkânı-1960’lardan kalma uçaklar Y3: yolsuzluğa batmış Türk Hava Kurumu-işe yaramayan uçaklar

Politik söylemlerin biçimsel ve anlamsal analizi, söylemsel kurulumda ortak bir düşmanlaştırma ve günah keçisi ilan etme stratejisinin benimsendiğini göstermektedir.

(1) Günah keçisi söylemi, düşmanlaştırıcı meşruluk zeminini ‘biz ve ötekiler’ ayrımı üzerinden mağdur halk ve istismarcı muhalefet ikiliğiyle kurmaktadır. Yangın, doğal afet, üstesinden gelinmesi ve siyasetin hassasiyet üretmesi gereken, iç yakan, büyük acı veren, anıların yok olmasını ifade eden bir durum olarak resmedilmektedir. Somut söylemlerde kapsayıcı biz tipolojisi, ‘bir gerçek olarak biz durumunu’ sabitlemekte, biz ve öteki ayrımını açık ve kapalı alanlar üzerinden tanımlamaktadır (Achard, 1998, s. 194). Tablo 2’deki ifadeleri öne çıkaran, ötekilik algısını pekiştiren S2, S5, Y1, Y4, A2 ve A5’te yer alan sözdizimleri, biz kategorisini milli birlik, beraberlik mesajı üzerinden ulusal boyutta kurmaktadır.

“Bir topluluğun başına bir doğal afet geldiği zaman... Bu yangınları siyasi menfaatlerine alet edenlere” (S2), “İnsanların acısının olduğu, anıların kül olduğu bir ortamdan siyaset devşirilmeye çalışılması gerçekten üzücü” (S5), “Yangınları siyasi ranta çevirmek isteyenlerin derin bir gaflet içinde”(Y1), “Siyaset kurumunun, yangının sönmeye ve vatandaşın yanında olmak gibi bir hassasiyet üretmesi gerekirken maalesef bazı siyasilerin... Tam yangının ortasında, bütün gücümüzle yangını söndürmeye odaklanmamız gerekirken” (Y4), “Bu büyük acı üzerinden yalan siyasetinin sistematik olarak sürdürülüyor olması...” (A2), “Bugün böyle bir doğal afet durumunda dahi bu türden yalanları yayanların tuzağına düşmeyelim...” (A5).

Politik biz ve muhalif öteki ayrımı, S1 ve S3’teki söylemlerde açığa çıkmaktadır. Bu söylemlerde, mücadelenin merkezi aktörü iktidar partisiyken, muhalefet partileri, Türkiye siyasetinin bileşeni olarak değil, dışlayıcı bir unsur olarak gösterilmektedir. Bu stratejinin nihai amacı, muhalefetin siyasal alandan söylemsel sürgünüdür.

“Son teknoloji, çok daha iyi olan, çok daha su atan, çok daha verimli uçaklar kullanıyoruz... THK’nin elindeki ve Elimizdekiler” (S1), “Ama biz sadece bunlarla mücadele etmiyoruz... Muhalefet sizinle beraber ayrı bir mücadelenin içinde... birinci sorumluluğumuz... belediyelerin birinci sorumluluğudur” (S3).

(2) Muhalefetin/diğer toplumsal kesimlerin/sosyal medya çağrısının, Türkiye’ye, devlete, millete ve Cumhurbaşkanı’na yapılmış saldırılar gibi yansıtıldığı görülmektedir. Türkiye’nin aciz gösterilmek istendiği (A3, A5, S2, Y2), zaafa uğratıldığı/kaos içerisine sürüklenmek istendiği (Y1), belirli (S4) ve malum odakların (A2) hedefi olduğu, ülkenin sosyal, ekonomik, siyasi, turizm, tarım direncinin kırılmak istendiği (Y1, Y2, A2, A3) vurgulanmaktadır. Özellikle Aydınlik, devletçi, ulusalcı eğilimiyle iktidarın ideolojik paydaşlığını yaparak, milli güvenlik, düşmanlık algısı ve terör vurgusuyla iktidar söylemine eklenmektedir. Therborn (1989, s. 105), muhalefetin kısıtlanmasının afroz edilenleri susturmakla kalmadığını, ko-

nuşmasına izin verilenlerin ideolojik alanını da daralttığını aktarmaktadır. Politik söylem, muhalefet partilerini düşmanlaştırma öznesine dönüştürerek, söylemsel aforozun yürüncesini tayin etmektedir. Politik alandan sürgün edilip kovulan, yok edilmeye çalışılan muhalefet, müzakereci iletişim ortamı ve demokratik tartışma kültüründen uzaklaştırılarak, öfke, korku ve endişelerin simüle edileceği adreslere dönüşmektedir.

(3) Politik söylemlerin meşruluk zemini, irrasyonel temelli suçlama mekanizması ve rastlantısal durumların genelleyiciliğine sığınmayla kurulmaktadır. Söylemdeki bilgi çerçeveleri, varsayılan dünyaları tanımlayan bağlamlar ürettiğinden, konuşmacı bu çerçevelerin bilindiğini (uzun süreli bellekte saklandığını) ve normal/meşru kabul edildiğini varsayabilir (Chilton, 2004, s. 80). İncelenen politik söylemlerdeki varsayımsal içerikler, nesnel, rasyonel ve bilimsel açıklama içermektedir. Malum odaklar-Türkiye'deki yangın gerçekliğinin çevresel koşullardan kaynaklanmadığının apaçık göstergesidir-Biden'ın Erdoğan'ı alaşağı etme senaryosu (A2), Türkiye'ye yönelik yeni tipte bir savaş-200'ü aşkın noktada mücadele ettiğimiz yangınlar iklim koşullarından, izmaritlerden, mangallardan çıkmamıştır (A3), Ortak şüphe-ortaya çıkan kanıtlar kundaklamaların PKK tarafından yapıldığını göstermektedir-HDP, PKK'nın koludur (A4), Yurt dışından ve tek merkezden organize edilen sözde yardım kampanyası-büyük çoğunluğu yalan haber (A5), belirli odaklar (S4), Türkiye'nin planlı bir kaos sürecine sokulması (Y1) ifadeleri bu duruma örnektir. Düşmanlık retorliğini genişleten, kitlenin zihinsel şemasında korkuya yönelik duygulara hitap eden bu söylemler, kesinlik taşıyan içerikleriyle bulanık bir hat yaratmaktadır. PKK ve FETÖ'nün ön zamanlı, THK'nın eş zamanlı bir düşman modeli olarak araçsallaştırılmasıyla güçlenen bu stratejinin amacı, meşru-gayri meşru günah keçilerini aforoz ederek, geçici olarak veya sonsuza değin ideolojik varoluşsuzluğa mahkûm etmektir (Therborn, 1989).

(4) Politik söylemlerde mecaz/yan anlam, deyim ve retorik sorular mevcuttur. Üst akıl-kaos oyununun siyasal ayağı (A2), Biden yangınları (A3), fitne tohumu ekme (S2), yalan terörü (S3), algılarla oynama-kirli oyun (S4), algı bozma (S5), zillete düşmek-derin gaflet-gaflet ve sorumsuzluk girdabı (Y1), nefreti körükleme (Y3), fitne ateşi (Y4) kullanımı, 'aklınızla bin yaşayın, aklınızı başınıza getirmemiş' (A2), 'bir ayaküstünde kırk yalanın belini bükme' (Y3) deyimini, duygusal işlevi yoğun, kültürel göndergelerdir (Chilton, 2004) ve politik söylemin güçlendirilmesi ve ötekileştirmenin somutlaşması için tercih edilen olumsuzlayıcı sözcüklerdir. Politik söylemlerdeki retorik sorular, kitleden beklenen onayı belirten cevapları taşımaktadır. 'Bir topluluğun başına bir doğal afet geldiği zaman o topluluğun bileşenlerinin, bu doğal afetin üstesinden nasıl gelebiliriz?' (S2), 'Daha yeni yalan terörü dedim. Kim yapıyor bunu?'(S3), 'Ne yaptı muhalefetten bazı siyasetçiler?' (Y4), 'Biden'ın 'Erdoğan'ı alaşağı etme' senaryosu askıya mı alındı sanıyorsunuz?'(A2) soruları politikacıların yaratmak istediği algıyı inşa eden söylemsel kullanımlara örnektir.

Sonuç

Her türlü yan anlamı fazla bilinçli ve hesaplı bir kavranışa sahip olan, ne istisnai ne de ender bir durum olan günah keçisi motifi (Edelman, 1988; Campbell, 2011; Girard, 2018) modern yaşamın vazgeçilmez bir referansı haline gelmiştir. Günah keçisinin yoğunlaştığı siyasal kültürlerde, siyasal toplumun tartışımsal boyutuna dair üretilen söylem kuramının ve öteki'nin tanındığı demokratik siyasal kültürün unsurlarının (Habermas, 2012, s. 162; Touraine, 2011, s. 221) düşük olması muhtemeldir. Orman yangınlarının yaratmış olduğu kaotik iletişim sürecinde günah keçisi mekanizmasının politik söylemdeki araçsallaştırılmasını analiz eden bu makale, söylemin rasyonalize edilmesinde çeşitli stratejiler üretildiğine dair bulgular elde etmiştir. Orman yangınlarıyla başlayan kriz süreci, siyasal iktidara yöneltilen eleştirilerin bertaraf edilmesinde günah keçilerinin bulunmasını zorunlu kılmıştır. Politik aktörler, kurban üretme telos'unda kök salan, öteki'ne günahları transfer ederek katharsis imkânı yaratan günah keçisini politikleştirerek, yangınların bedelini farklı kesimlere yüklemiş ve kendi sorumluluğunun yükünü hafifletmiştir. Bu, halka hesap verme yükümlülüğünden muaf olmayı sağlayan, krizin faillerine odaklanmayı güçleştiren ve kefarete imkânı yaratan söylemsel bir strateji ve elverişli bir manevra alanı olarak değerlendirilebilir. Demokratik değerlerin askıya alındığı, politik sorumluluk zincirinin bulunmadığı, korku ve baskı siyasetinin yürürlükte olduğu olumsuzlayıcı iktidar alanında günah keçisi söylemi, tüm muhalif grupları medyanın ahlaki panik üretimindeki halk şeytanlarına dönüştürmektedir (Cohen, 2011). Sorumluluk sahasına sıkışmış politikacılar toplumsal baskının yönelmesini istedikleri kişileri, keyfi genellemelerle suçlayarak, damgalayarak, arkaik forma benzer şekilde politik alandan kovmakta, sürgün etmekte ve/veya dışlayarak etkisiz kılmaktadır.

Aydınlık, Sabah ve Yeni Şafak'taki politik söylemler, hedef özne, zaman, amaç ve yöntem kategorisi üzerinden incelenmiştir. İktidarın ideolojik paydaşlığını yaparak onun hakikatini onaylayan ve meşrulaştıran bu gazetelerin, suçlama, itibarını zedeleme, yok etme, düşmanlaştırma, kutuplaştırma, şeytanileştirme, kötülöklere ortak etme ve suç ortaklığı oluşturma amaçlarıyla bir günah keçisi kategorisi oluşturduğu tespit edilmiştir. Kamusal, politik ve medyatik söylemleri kontrol eden sembolik elitlerin (Van Dijk, 2010, s. 19) söylemdeki karakteristiğini Aydınlik'ta Perinçek, Sabah ve Yeni Şafak'ta Bahçeli ve Erdoğan'ın açıklamaları belirlediğinden, bu söylemler egemen anlatı olarak kurulmaktadır. Ele alınan diğer söylem örnekleri de bu anlatıların hakikiliğini teyit ederek niteliktedir.

Günah keçisi söylemi, düşmanlık betimlemesini geniş, kapsayıcı ve yayılmacı bir anlatıyla inşa etmektedir. İç politika alanında muhalefet, sosyal medya kampanyası, THK, meşru/haklı kurbanlar kategorisine dâhil edilirken, terör örgütleri/bileşenleri gayri meşru, kötü ve haksız olanlar şeklinde işaretlenmektedir. İç politikadaki işaretlemeler, biz ve öteki ikiliği üzerinden kurulmaktadır. Muhalefet/diğer toplumsal kesim ve kurumlar, kaosun üreticisi, yaygınlaştırıcısı veya sorunun odak noktası olarak gösterilmektedir. Dış politikada ABD-Biden,

iç politikada HDP-PKK, sosyal medya-ABD ilişkileri, komplocu işlevsellik, varsayımsal ve irrasyonel kurulum açısından bir bağlam oluşturmaktadır. Çalışmada analiz edilen komplocu içerim, nefret söylemi ve düşmanlaştırma kurgusunu besleyen negatif yüklü sözdizimi tablosu, politik iletişimin dokusuna zarar veren söylemsel mekanizmayı yansıtmaktadır. Politik hakikat, rastlantısallık ve genelleyciliğe sığınarak siyasal bir biliş süreci üzerinden çarpıtılmaktadır. Meşrulaştırma zeminini duygusal ve bilişsel stratejiden, irrasyonel kurgu, ön kabul, ima ve varsayımlardan alan söylemler, kolektif duyguları harekete geçirmek, politik hasımların işlevselliğinin derecesini artırmak ve günah keçisi retorliğini güçlendirmek açısından etkilidir. Özellikle, deyim, mecaz/yan anlam ve retorik soru türleriyle günah keçisi söyleminin içi doldurulmaktadır.

Sonuç olarak, kriz anında politikacıların bilinçaltındaki motivasyonu, performatif davranışlara dönüştüren günah keçileri, statükonun korunmasına feda edilen pratik kurbanlar olarak ambalajlanmış, paketlenmiş ve sistematize edilmiş şekilde her an her yerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu söylemler, politik kitlenin manipülasyonunda harç görevi görerek, anlamın kapatılmasına ve üretilmiş gerçekliğin hakikat gibi sunulmasına sebep olabilmektedir. İdeolojik nesneleştirmenin hedefine (Therborn, 1989) dönüşen günah keçileri, politikanın müzakereci, iletişime açık ve demokratik alt yapısını sekteye uğratmakta, siyasal kültürün niteliklerini zayıflatmakta ve politik idealleri bulanıklaştırmaktadır. Aynı zamanda, asimetrik, hiyerarşik ve pasifize edici bir iletişim içerisine hapsedilen politik kurbanlar, çarpık kamusal alanda toplumsal kesimlere karşı yanlış temsillerle ön plana çıkarılmaktadır.

Bu makale intihal tespit yazılımlarıyla taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Etik Kurul Onay Bilgisi

Etik kurul iznine gerek yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Araştırma tek bir yazar tarafından yürütülmüştür.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Çalışma herhangi bir destek almamıştır. Teşekkür edilecek bir kurum veya kişi bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Achard, P. (1998). "The Construction of Nation and State: Discourse and Social Space", Political Discourse In Transition In Europe 1989-1991 içinde (191-213). P. A. Chilton, M. V. Ilyin, J. L. Mey. (Ed.). Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.
- Adorno, W. T. ve Horkheimer M. (2010). Aydınlanmanın Diyalektiği. (N.Ülker-E. Öztarhan Karadoğan, Çev.). İstanbul: Kabcacı.
- Agamben, G. (2013). Kutsal İnsan, Egemen iktidar ve Çıplak Hayat. (İ.Türkmen, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Arendt, H. (1994). İnsanlık Durumu. (B.S.Şener, Çev.). İstanbul: İletişim.
- Arendt, H. (2012). Kötülüğün Sıradanlığı. (Ö.Çelik, Çev.). İstanbul: Metis.
- Athamas. Erişim 04.04.2021, <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=A-pollod.+1.9.1>
- Aydınlık (30 Temmuz 2021a). 32 saatte 40 orman yangını. Erişim 24.09.2021, <https://aydinlik.com.tr/32-saatte-40-orman-yangini-252238-1>
- Aydınlık (06 Ağustos 2021b). Yangınlarda ABD'yi işaret etti: Biden'in senaryosu. Erişim 24.09.2021, <https://www.aydinlik.com.tr/haber/yaniginlarda-abdyi-isa-ret-etti-bidenin-senaryosu-253125>
- Aydınlık (06 Ağustos 2021c). Vatan Partisi'nden yangın bozgunculuğuna cevap. Erişim 25.09.2021, <https://aydinlik.com.tr/vatan-partisi-nden-yanigin-bozgunculu-guna-cevap-253130>
- Aydınlık (31 Temmuz 2021d). Ortak şüphe sabotaj. Erişim 24.09.2021, <https://www.aydinlik.com.tr/haber/ortak-suphe-sabotaj-252360>
- Aydınlık (03 Ağustos 2021e). HelpTurkey kampanyası: Hedef Türkiye'yi aciz göstermek!. Erişim 25.09.2021, <https://www.aydinlik.com.tr/haber/helpturkey-kampanyasi-hedef-turkiyeyi-aciz-gostermek-252705>
- Bauman, Z. (1997). Modernite ve Holocaust. (S. Sertabiboğlu, Çev.). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Bauman, Z. (2003). Modernlik ve Müphemlik. (İ.Türkmen, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Bauman, Z. (2011). Postmodern Etik. (A.Türker, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Bauman, Z. (2014). Siyaset Arayışı. (T.Birkan, Çev.). İstanbul: Metis.
- Başaran, M. (2005). Kurbansal Sunu, Dile Getirilebilir ve Görülebilirin Mantık ve Ekonomileri. İstanbul: Ayrıntı.
- Bourdieu, P. (2015). Eril Tahakküm. (B.Yılmaz, Çev.). İstanbul: Bağlam.
- Bremmer, J. N. (2008). Greek Religion and Culture, the Bible and the Ancient Near East. Leiden: Koninklijke Brill.

- Brown, W. (2010). Tarihten Çıkan Siyaset. (E.Ayhan, Çev.). İstanbul: Metis.
- Bucher, R. (1957). Blame and Hostility in Disaster. *American Journal of Sociology*. 62(5), 467–475.
- Campbell, C. (2011). Scapegoat, A History of Blaming Other People. London: Duckworth Books.
- Chilton, P. (2004). *Analysing Political Discourse*. New York: Routledge.
- Chomsky, N. (1989). *Language and Politics*. C.Otero, (Ed.) Canada: Black Rose Books.
- Cohen, S. (2011). *Folk Devils and Moral Panics*. New York: Routledge.
- Cumhuriyet Halk Partisi (2021). 27 Temmuz-12 Ağustos Orman Yangınları Raporu. Ankara.
- Çelgin, G. (2018). *Eski Yunan Türkçe Sözlük*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Dawson, D. (2013). *Flesh Becomes Word. A Lexicography of The Scapegoat or, The History of An Idea*. USA: Michigan State University Press.
- Dixon-Kennedy, M. (1998). *Encyclopedia of Greco-Roman Mythology 1*. California: ABC-CLIO, Inc.
- Edelman, M. J. (1988). *Constructing the Political Spectacle*. USA: The University of Chicago Press.
- Eliade, M. ve Couliano, I. P. (1997). *Dinler Tarihi Sözlüğü*. (A.Erbaş, Çev.). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Ellwood, R. (1999). *The Politics of Myth*. Albany: State University of New York Press.
- Erdiken, M. (2012). "Antik Dünyada Thargelia Festivali". Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Erginer, G. (1997). *Kurban. Kurbanın Kökenleri ve Anadolu'da Kanlı Kurban Ritüelleri*. İstanbul: YKY.
- Fanon, F. (2017). *Yeryüzünün Lanetlileri*. (Ş.Süer, Çev.). İstanbul: Versus Kitap.
- Frazer, J. G. (1992). *Altın Dal, Dinin ve Folklorün Kökleri II*. (M.H. Doğan, Çev.). İstanbul: Payel.
- Foucault, M. (2012). *Bilme İstenci Üzerine Dersler*. (K.Eksen, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Giddens, A. (2009). *Sociology*. (P. W. Sutton, Rev.). UK: Polity Press.
- Girard, R. (2018). *Günah Keçisi*. (I.Ergüden, Çev.). İstanbul: Alfa.
- Girard, R. (2019). *Şiddet ve Kutsal*. (N.Alpay, Çev.). İstanbul: Alfa.
- Greenpeace (2021). *Madalyonun tek yüzü: İklim krizi ve 2021 Türkiye orman yan-*

gınları. Erişim 18.09.2021, <https://www.greenpeace.org/turkey/blog/madalyonun-tek-yuzu-iklim-krizi-ve-2021-turkiye-orman-yanginlari/>

Grimal, P. (2012). Mitoloji Sözlüğü, Yunan ve Roma. (S.Tamgüç, Çev.). İstanbul: Kabalcı.

Habermas, J. (2012). 'Öteki' Olmak, 'Öteki'yle Yaşamak. Siyaset Kuramı Yazıları. (İ.Aka, Çev.). İstanbul: YKY

Hobbes, T. (2007). Leviathan veya Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti. (S. Lim, Çev.). İstanbul: YKY.

Hubert, H. and Mauss, M. (1981). Sacrifice: Its Nature and Function. W.D. Halss. (Trans.). Chicago: The University of Chicago Press.

Kelsey, D. (2017). Media and Affective Mythologies Discourse, Archetypes and Ideology in Contemporary Politics. Switzerland: Palgrave Macmillan.

Kluge, A. (2018). Temple of the Scapegoat: Opera Stories. D. Stonecipher, I. Cole and M. Chalmers, (Trans.) New York: New Directions.

Lewellen, T. C. (2011). Siyasal Antropoloji. (E.Koca, Çev.). Ankara: Birleşik Yayınevi.

Lincoln, B. (1989). Discourse and the Construction of Society. New York: Oxford University Press.

Molnar, T. (1988). Twin Powers. Politics and the Sacred. USA: Eerdmans Pub Co.

Okyayuz, M. (2014). "Faşizm", G. Atılğan, E. A. Aytekin (Haz.). Siyaset Bilimi, Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler içinde (409-422). İstanbul: Yordam Kitap.

Perera, S. B. (1986). The Scapegoat Complex, Toward a Mythology of Shadow and Guilt. Canada: Inner City Books.

Rorty, R. ve Vattimo, G. (2009). Dinin Geleceği. (R.G.Öğdül, Çev.). (S.Zabala, Der.). İstanbul: Ayrıntı.

Sabah (30 Temmuz 2021a). Sözcü ve Birgün'ün orman yangını manipülasyonu çöktü!, Erişim 25.09.2021, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2021/07/30/sozcu-ve-birgunun-orman-yangini-manipulasyonu-coktu>

Sabah (04 Ağustos 2021b). Muhalefete sert tepki: Siyasi kundakçılık yapmayın. Erişim 25.09.2021, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2021/08/04/muhalefete-sert-tepki-siyasi-kundakcilik-yapmayin>

Sabah (05 Ağustos 2021c). Başkan Erdoğan: Orman yangınlarında terör örgütü izi... Erişim 25.09.2021, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2021/08/04/son-dakika-baskan-erdogandan-a-haber-ve-atv-ortak-yayininda-onemli-aciklamalar?paging=15>

Sabah (07 Ağustos 2021d). Sosyal medyada organize kara propaganda. Erişim

25.09.2021, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2021/08/07/sosyal-medyada-organize-kara-propaganda-1628313037>

Sabah (03 Ağustos 2021e). CHP, HDP ve Emre Kınay'dan TOMA'lı algı operasyonu! EGM'den fotoğraflarla tokat gibi cevap. Erişim 25.09.2021, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2021/08/03/oyuncu-emre-kinaydan-almi-operasyonu-egm-fotograf-lari-paylasti>

Schlesinger, P. (1994). Medya, Devlet ve Ulus. Siyasal Şiddet ve Kolektif Kimlikler, (M.Küçük, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.

Tangün, Y. A. ve Parlak, İ. (2020). "Politik Söylemin 'Komplo Teorisi Formu'na Özdeş Sınırları: Kanaat Teknisyeni, Habitus ve İktidar Stratejileri", Mülkiye Dergisi, 44(2), 287-320.

Taylor, C. (2017). Seküler Çağ. (D.Körpe, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Therborn, G. (1989). İktidarın İdeolojisi ve İdeolojinin İktidarı. (İ.Cüre, Çev.). İstanbul: İletişim.

Tilly, C. (2009). Kolektif Şiddet Siyaseti. (S.Özel, Çev.). Ankara: Phoenix Yayınevi.

TMMOB (2021). Ülkemizin Akdeniz ve Ege Bölgelerinde 28 Temmuz-12 Ağustos 2021 Tarihleri Arasında Meydana Gelen Orman Yangınları Hakkında Ön İnceleme Raporu. Erişim 11.09.2021, [https://ormuh.org.tr/uploads/dosya/2_BILIM_KURULU_YANGIN_BASIN_ON_INCELME_RAPORU_25_08_2021%20\(1\).pdf](https://ormuh.org.tr/uploads/dosya/2_BILIM_KURULU_YANGIN_BASIN_ON_INCELME_RAPORU_25_08_2021%20(1).pdf).

Toker-Kılınc, N. (2012). Politika ve Sorumluluk. İstanbul: Birikim.

Touraine, A. (2011). Demokrasi Nedir? (O.Kunal, Çev.). İstanbul: YKY.

Turner, V. (1999). "Mitos Toplumundan Laik Topluma", Kültür ve Siyaset içinde (153-163). J. C. Alexander (Ed.). (S.Ayaz, Çev.). İstanbul: Pinar Yayınları.

Van Dijk, T.A. (1997). "The Study of Discourse", Discourse as Structure and Process içinde (1-34). T.Van Dijk (Ed.). London: Sage.

Van Dijk, T. A. (2002). "Political discourse and political cognition", Politics as Text and Talk Analytic Approaches to Political Discourse içinde (203-237). P.Chilton and C. Schäffner (Ed.). Philadelphia: John Benjamins.

Van Dijk, T. A. (2010). "Söylem ve İktidar". (P. Uygun, Çev.). Nefret Suçları ve Nefret Söylemi içinde (9-44). A. Çavdar ve A. B. Yıldırım (Haz.). İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Yeni Şafak. (03 Ağustos 2021a). Devlet Bahçeli: Yangınları siyasi ranta çevirmek isteyenler gaflet içinde. Erişim 13.10.2021, <https://www.yenisafak.com/gundem/devlet-bahceli-yanginlari-siyasi-ranta-cevirmek-isteyenler-gaflet-icinde-3675650>

Yeni Şafak. (02 Ağustos 2021b). Cumhurbaşkanı Danışmanı İsmail Cesur: Help Turkey etiketini influencer'lar başlattı botlar yaydı. Erişim 13.10.2021, <https://www.yenisafak.com/teknoloji/cumhurbaskani-danismani-ismail-cesur-help-tur>

key-etiketini-influencerlar-baslatti-botlar-yaydi-3675520

Yeni Şafak. (02 Ağustos 2021c). Çirkin bir yalan: Kılıçdaroğlu Türkiye'nin içini yakan orman yangınlarını da istismar etti. Erişim 13.10.2021, <https://www.yenisafak.com/gundem/cirkin-bir-yalan-kilicdaroglu-turkiyenin-icini-yakan-orman-yanginlarini-da-istismar-etti-3675420>

Yeni Şafak. (09 Ağustos 2021d). AK Parti Sözcüsü Ömer Çelik: Yangın ateşinin yanına fitne ateşi yakmaya çalıştılar. Erişim 13.10.2021, <https://www.yenisafak.com/gundem/ak-parti-sozcusu-omer-celik-yangin-atesinin-yanina-fitne-atesi-yakmaya-calistilar-3676670>

Yeni Şafak. (03 Ağustos 2021e). Bakan Ersoy'dan Kılıçdaroğlu'na yanıt: İftiralarınıza ısrarla devam ediyorsunuz. Erişim 13.10.2021, <https://www.yenisafak.com/gundem/bakan-ersoydan-kilicdarogluna-yanit-iftiralariniza-ısrarla-devam-ediyorsunuz-3675733>